

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quid respondet?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

Epist. 58. scripsisse: Terra scribe hos abdicatos, l. 9. Ep. 76. Illud de festuca in oculo fratris, l. 3. de Spiritu sancto: hæc ipsa verba scripta putat: Qui vestrum est sine peccato, &c. Et l. 6. Ep. 51. alias producit coniecturas probabiles illas quidem, sed incertas.

Quidam nihil scripsisse.

§. 2. Multorum illa est sententia, ut Christum characteras nullos fecisse, tantum ductos quosdã in pulvere formasse existiment, quo contemptum dolosæ tentationis ostenderet; solent enim qui audire contemnunt, vel sese auertere, vel legere, vel aliud agere, quo ostendant nolle se ad illa quæ dicuntur attendere. Rationem adferunt triplicem. Primo enim ex scriptis noua quæstio orta fuisset, & disputatio. Deinde secundo non scripsisset, si alicuius mysterij rationem habuisset. Denique Euangelium scripturam illam explicuisset. Verum non video, cur incommoda illa sequantur. Potuit enim illa scriptio esse sententiæ adco certæ, & euidentis, ut nihil occurreret inuidiæ, quod calumniaretur. Forte talis erat ut in ruborem eos daret. Hieronymus singulorum expressa peccata existimat l. 2. contra Pelagianos. Nec video cur non secundo scribere potuerit, si nondum ea quæ constituerat, absoluit eo tempore, quo responsum urgebant, si semel bene scripsit, potuit iterum scribere: potuit tertio. Curenim secundo facere ductus tædij vitandi causa potuit, non potuit literas formare? Nec opus erat ut Euangelium nobis scripturam exprimeret, quod tam multa tacuit alia, ut si scriberentur mundus capere libros non posset.

Incertum quid scripserit.

§. 3. Hanc igitur sententiam etsi probabilem iudicem, mihi tamen alia commodior occurrit. Veram scilicet aliquam sententiam literis seu Hebræis, seu Syr's Christum expr. sisse, quamuis quid scripserit, nulla coniectura assequi possim. Ratio mea est, quod de vera scriptura veteres intellexisse omnes videam, non enim characteras formasse dubitant, sed quid scripserit, inquirunt. Postulat hoc ipsa scriptura, quæ propriam verborum suorum expositionem requirit, cum nihil ex illa vel contrarationem, vel aliam scripturam concluditur, non autem ratio est, cur scribere & per se improptie accipiamus; nam contemptum inuidiosa interrogationis tam scribendo veras literas, quam formando *ἀνακρίσεις*, lineas nihil significantes, indicare potuit. Deniq; qui aures mentemque a fastidiosa confabulatione, aut molestis quæstionculis abducere volunt, aliud agere quippiam solent, ut ductus in pariete formare, tabulas, montes, sylvas aut similia contemplari, non procumbere in terram, & in pulvere lineas ducere. Hic vero Christus *κατακρίσεις*, vel ut alij *κατακρίσεις* deosum inclinans se, non tantum ut habet Cal. iniana interpretatio. Coniecit in terram oculo, digito scribebat in terram. Molestum hoc erant, & inutilitatem, cum præferim diutius hoc ageret; nam illi *ἐπεὶ οὐκ ἔπαυοντο, perseverabant rogantes*. Nemo vel legitur, vel visus est, hoc modo interpellatores contemnere. Nec illi se contemni scriptione arbitrati sunt, responsum enim urgebant. Deinde audito, ut qui sine peccato esset, primus lapidẽ in eam conijceret, vnus post alium exibat, incipientes à senioribus, perseverabat igitur scribens Christus donec omnes exissent, nam cum iam solus esset, sese erexit. Non erat autem necessaria tum scriptio ad fugiendam quæstionem, alia igitur causa fuit, aliudue mysterium, quod quamuis nobis ignotum sit, nullum fuisse dicere non debemus.

Hereticorum nugæ multæ & negligentia.

§. 4. Hoc exemplo docetur non discendum à vera doctrina. Ita hodie cum Satan variis modis orthodoxos à re credendi forma, & docendi munere abducere conetur, multa quæ nobis obijcit, contemptim præterire nos decet. Multis friuolis cauillis, perinde ac sparsis in aerem nebulis, hæretici orthodoxos

quantum in se est, exagitant, si singulis discutien discantur. Tales ergo temora, quæ nihil quam Euangelij cursum impediunt prudenter negliguntur. Quis enim Osiandrum de iustitia, quis Flaccum de originali peccato, quis Libertinos, quis Zwinglianos de Eucharistia audiat, veterum errores iterum iterumque inculcantes? atque hoc de illis accipio, quæ impetus obesse non possunt, cætera enim ser. o. & sollicite refutanda sunt.

VERSUS 7.

Cum ergo perseverarent interrogantes eum: erexit se, & dixit eis, Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, &c.

QUESTIO I.

Quid responderet?

§. 1. **Q**ui vestrum est sine peccato, primus in illam lapidem mittat. Hæc cum diceret erexit se, *ἀνακρίσεις*, alij codices *ἀνακρίσεις* sursum aspicientes, coactus autem responderet; nam cum scribentem & inclinatum in terram viderent, tanquam prostrato insultant, nec enim expedite solutionem posse credebant, at Christus in expectato eos *ἐπιφωτισαὶ* percussit. Dupliciter autem possunt esse *ἀνακρίσεις* sine peccato, vel ut peccare non possint, vel ut non peccarint, de posteriore modo dominus est intelligendus. Loquitur enim illis qui intus erant pleni rapina, & immunditia Mar. h. 23. 25. & hypocritis, & iniquitate, v. 29. Iudicium ergo illis permittit, & non modo non tollit legem, sed etiã modum excusationis præscribit. Deut. 17. 7. *Manu testium prima interficiet eum*. Si in legem commisit, & vos testis proccidit, vestrum est manu occidere, quæ simonio, iam ream occidit. Sed tamen meminertis & vos esse adulteros nequiores hac misella, quæ vobis nocentior non est, quia deliquit, sed infelicio apparet, quia deprehensa est.

§. 2. Non tollit iudicia à Republica, nec vetat magistratum sibi male conscium, legum vigore crimina vlcisci. Tantum admonet, ut in alieno supplicio merita sua æstiment. Criminis admissi miseram puduit, & poenituit, Pharisæi truces alieni lapsus censores, quotidianam flagitia sua non æstimabant. Vere Augustinus: *ὁ responsio sapientia, quomodo eos intronisit in sinet. pos?* Foris enim calumniabantur, seipos intrinsecus non perscrutabantur: adulteram videbant, se non perspiciebant, præuaricatores legum implere cupiebant, & hoc calumniando; non vere tanquam adulteram à castitate damnamdo. Dixi enim non zelo legis, sed cupidine nocendi eam adduxisse, si enim de lege ageretur, iam ducere eam non appellato domino poterant. Iudicium porro impij iudicis, cum legitime pronunciat, est Dei non hominis privati iudicium. Cum autem alterum iudicat, seipse condemnat. Valde igitur graue Dei iudicij experientur, qui alios iudicant, & eisdem obnoxij sunt criminibus.

§. 3. Calvinus ut conuiuium Catholicis dicat, veterundiam scribarum laudat. [Atq; vnam saltem in scribis nostris, qui hodie suã ad Christum oppugnandum Papæ se venditant, tantum esset verecundia, sed adeo ipsos depuduit, ut flagitiis omnibus infames, eo ipso gloriarentur, quod probrosis esse impune liceat.] Huic Stapletonus vere responderet, nõ esse credendum infami Stigmatia, nec etiã Beza, cuius libidines mundo palam innotuerunt, multis verbis, quos nõ commemorato, ne libtum tanta fœditate cõtaminem. Quæ cum cõs Catholicis obijcit, in aliquos forte cõtueniunt, propter quos Ecclesia lugere cogitur, quod si libtim

ADAMI CONZEN
112
+ Euangelium
C. VI
13

Indecor
pau
na vlti
& debet

Lat
pau

Ecclesia
pro
pau

hanc sint probrosi, non diu futuri sunt; & illos probrosos, & eos p̄latos quorum negligentia impune sunt tales, vindicta corripiet. Hoc sane conitat, neminem a nobis in castra aduersariorum discessisse, nisi ut licentius esset probrosus. Sunt in Catholica Ecclesia peccatores, sunt scandala, nec verus est Ecclesia si in ea scandala non essent, cum esse futura, p̄dictum sit. Inultum tamen est, paucorum vitia totis nationibus imputare. Potro Calvinistarum ea est conditio, ut nihil non improbum ac flagitiosum in eorum coetibus esse possit; nam disciplina eos ad crimen erudit, atq; animat. Quid enim non feille ad adulterium accingeret, cui cr. dere necesse est, se liberum arbitrium non habere: illud ad peccatum cogi, vt resistere non possit, quid aliud de Cupidine suo, eiusque sagittis Genes olim commenta sunt. Hæc igitur doctrina probrosos, quos non innenit, subito facit.

Quantum enim abest, vt adulter ille sit, qui tam verè credit se legem adulteria verantem, nec seruasse, nec posse seruare, quam verè credit nullam adulterium sibi imputatum iri? Hinc mox à principio flagitia illa in Calvinismum inundarunt. Erasmus Tom. 9. ad fratres Germaniæ inferioris.

§. 5. Hoc percussi responso abeunt v. 9. Vbi in Greco additur, *καὶ τὸ πρῶτον ἐπέειπεν αὐτῷ ἐλεγχόμενος, ἕως ἄς ἐπιστήσῃς αὐτῷ, ὅτι ἐστὶν ἀδελφὸς σου.* quod verus interpretes non legit. In quibusdam deest, *ἕως ἄς ἐπαύσῃς.* vsq; ad vltimos. Sen u scelerum tacti sunt, quali solent impij, cum aliquando ad se redeunt, itaq; sollicitudine & metu, obliu accusacionis, p̄uaricantur, & sese subducunt.

VERSUS IO. II.

Erigens autem se Iesus, dixit ei, Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnauit? &c.

QVÆSTIO I.

Quid mulieri Dominus respondet?

§. 1. PRIMO beneficium à se mulieri collatum ostendit, cum querit ubi sint accusatores; nã magna spes reo oboritur, si causam deserat accusator. Varie legitur in Greco. Aliqui codices *ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν*, dicit ipsi, mulier. Alii, *ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν*, dicit: mulier. in alijs deest, *ἕως ἄς ἐπαύσῃς.* Deinde querit, an nemo damnauit, ubi querit de sententia iudiciali, & efficace, non p̄uatis iudicijs. Nondum autem eo peruenerat, vt damnarent; nam sua cuique cūpa cum toto horrore, & spurcitia in faciem ingesta alieni delicti curam excullit.

§. 2. Ne ego te condemnabo, inquit. *Quid est Domine? querit Augustinus et act. 33. Fuit ergo peccator: Non plane. Ita attende quod sequitur. Vnde, deinceps noli peccare. Ergo & Dominus damnauit sed peccatum, non hominem: nam si peccatorum fautor esset, diceret, nec ego te condemnabo, vnde & vult vult: de mea liberatione esto securus, ego quantumcumque peccaueris, te ab omni pena etiam gehenna & inferni terribilibus libero. Non hoc dixit.*

Ex quo concludit, non esse sperandum fore peccata impunia. Mansuetum esse Dominum sed tamen etiam iustum. Nec ergo desperandum, nec p̄sumendum.

Ambrosius Epist. 51. libr. 6. Ad Studium iudicem, hoc eum exemplo ad clementiam hortatur. pag. 310. Quod Dominus memor clementiæ adulteram non damnet. Sed ad emendationem adhortetur.

Et Epistola 52. eandem commendat, inclinât Christus caput cum accusatur, eleuat, cum defecit accusa-

tor. Et generatim contra omnes Zwingianos concludit. Ita nullum damnari vult, absoluti omnes. Nec omittendam, quod ex interrogatione Christi elicit argumentam contra veteres, & nouos agnoetas. Vide eum editione Antverpiana p. 312.

§. 3. Duo nati sunt obfreticante Satana ex hisce tam salutaribus verbis errores. Quidam enim adulterij negarunt esse peccatum damnabile, quod adulteram Christus non condemnet. Alii negant capitali sententia adulteros puniendos, quod hoc Christus non faciat. Ita etiam apud Calvinum nonnulli. Quos quidem Scriptura non adiuuat, sed quando Calviniani sunt, ipsorum hæresis, quæ ad libidines accendit, à pœna excusat. Nempe quod non possint non adulterari. Quantum quidem sit peccatum adulterium sæpe Scriptura inculcat, & nos in eorum locorum consideratione exposuimus. Salubre etiam Republicarum institutum est, vt gladio vindicetur. Quod Christus mulierem non damnauit, non fecit id quod vel illa mortem merita non esset, vel non veller magistratus pudicitiam matrimoniorum gladio vtore sancire, sed quod ipse venerat redemptor, non iudex, & damnator. Simul tamen, & hoc monet, non esse necesse vt omnibus adulteris mors inferatur leniore aliquando pœna licere defungi. Ambr. Epistol. 52. lib. 6. ad Studium nobilem. Damnationem igitur fugit, non fautor adulterij sed vocacionis suæ memor, quod erat saluare animas non perdere.

Adulterij est mortale peccatum.

§. 4. Calvinus orthodoxos calumniatur, sed ita euidenter errat, vt malam causam mendacio facit pessimam. [Atqui hæc est Papalis Theologia, Christus hoc loco legem gratiæ attulisse, qua detur adulteris impunitas, & cum gratiam qualem nobis vbiq; commendat Euangelij doctrina, modis omnibus delere conentur ex animis hominum: hac sola in parte legem gratiæ sonore prædicant. Cui istud, nisi vt efficiant libidine toros fere omnes impune contaminent? Hoc profectum est diabolico illo ecclibatu, vt promiscue scortentur, quibus legitimam vxorem habere non licet.]

Respondeo. Totam Theologiam Papalem in eo esse vt doceat, omnia peccata per gratiam remitti, non modo adulteris, sed pœnitentibus. Nullum Theologum esse, ne vnum quidem ex omnibus, qui vilo loco Scripturæ impunitatem adulteriorum datam aut promissam dicat; & quamuis pœnitentes absoluat confessarius, diuersa tamen sunt fora iudicij ciuilibus, & spiritalibus. Maleficos pœnitentes absoluit sacerdos, iudex pœnæ addicit. Nec enim Ecclesia publica exempla, & terrorem iustitiæ auferre solet. Quantum vero iniuriâ faciat Catholicis dum asserit eos docere, gratiam hic datam, qua adulteria sint impunia; duobus modis ostenditur. I. Quia vt dixi, ne vnum quidem, qui id doceat, nec ille nec tota colluuius Calviniana potest nominare. Deinde quia leges Ecclesiæ, omnes doctores contrarium ostendunt. Quis vero credat post tot canonum decreta, Theologorum disputationes, iudicij executiones in Ecclesia Catholica, posse hominem inueniri tam proicctâ impudentiæ, & stoliditatis, qui Theologiam Papalem diceret impunitatem adulterij dare: legatus canonicum. 32. q. 4. nemo & q. 6. indignatur. & q. 1. Lex. §. Non ergo & 81. distinct. Si quis clericus adulterasse aut confessus, aut conuictus fuerit, depositus ab officio. communiōe concessa, in monasterio toto vite sue tempore deturatur.

Ecclesia dicit adulterij dare.

Pœnæ sane adulterantium plurimæ sunt in legibus Ecclesiæ. Nam dotem perdit adultera. Ioan. Lupus rubrica de donat. inter virum & vxorē. Sanches l. 10. de diuortio. Disp. 8. Perdit & Parapherna, vt omnes confitentur. Criminaliter etiam accusari potest, & iudicari, non tamen à iudice Ecclesiastico sanguinis enim